

Ridiger Dalke

# ZAKONI SUDBINE

PRAVILA IGRE ŽIVOTA

rezonanca • polarnost • svest

Prevela s nemačkog  
Dušica Milojković

Laguna

Naslov originala

Ruediger Dahlke

DIE SCHICKSALSGESETZE

Spielregeln fürs Leben

Resonanz Polarität Bewusstsein

Copyright © 2009, Arkana Verlag, München, a division  
of Verlagsgruppe Random House GmbH,  
München, Germany

Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA



Kupovinom knjige sa FSC oznakom  
pomažete razvoj projekta odgovornog  
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Za Ritu*



# Sadržaj

<b>Uvod</b> . . . . .	11
Pravila igre života . . . . .	11
Hijerarhija zakona . . . . .	15
Manje važni zakoni . . . . .	21
Načini uređenja sistema zakonitosti . . . . .	29
Poštovanje zakona . . . . .	33
<b>Zakon polarnosti – odlučujući činilac     uređenja našeg sveta</b> . . . . .	38
Polarnost u savremenim prirodnim naukama i tehnici . . . . .	42
Poreklo polarnosti, <i>ili</i> polarnost i seksualnost . . . . .	44
Polarnost i međuljudski odnosi. . . . .	47
Polarnost u privredi i politici . . . . .	51
Problem dobra i zla . . . . .	54
Istorija projekcije. . . . .	62
Putevi koji nude izlaz iz dileme polarnosti . . . . .	69
Zamke u carstvu polarnosti – od jednostranosti do pozitivnog mišljenja . . . . .	73

Istorijske alternative zaobilaženju polarnosti . . . . .	77
Konsekvence uključivanja senke u moderni život . . . . .	78
Svakodnevna senka – i odnos prema njoj . . . . .	83
<b>Zakon rezonance, ili zakon afiniteta . . . . .</b>	<b>89</b>
Definicija zakona rezonance . . . . .	89
Rezonanca u pozadini tajni svakodnevnog života . . . . .	91
<i>Stav i rezonanca.</i> . . . . .	93
<i>Rezonanca s rezonancom</i> . . . . .	94
<i>Rezonanca i nauka</i> . . . . .	96
<i>Rezonanca nije tajna, nego objašnjava mnoge tajne</i> . . . . .	98
Posledice zakona rezonance. . . . .	100
Steći zrelost za... . . . .	103
Rezonanca i polarnost . . . . .	105
Ljubav kao fenomen rezonance. . . . .	110
Korist od rezonance . . . . .	114
Rezonanca govora kao našeg oruđa . . . . .	117
<b>Rezonanca i polarnost u jednoj praktičnoj vežbi . . . . .</b>	<b>121</b>
<b>Opažanje, ili koliko je naša stvarnost zaista stvarna? . . . . .</b>	<b>125</b>
Opažanje i politika . . . . .	130
Svetovi iluzija . . . . .	133
Stvarnost iza naše stvarnosti . . . . .	134
Kratka istorija potrage za uzrocima . . . . .	137
<b>Putevi spoznaje – analiza i uvid . . . . .</b>	<b>141</b>
Put preko unutrašnjih slika . . . . .	145
Hipnoza – koncentracija svesti . . . . .	151

---

Placebo, <i>ili</i> nadmoć svesti nad telom . . . . .	156
Uticaj svesti na mašine. . . . .	159
Svest i materija . . . . .	162
Sve poseduje svest . . . . .	167
Svest i hijerarhija . . . . .	169
Zakon početka . . . . .	174
Tri teška slučaja i jedna primena zakona početka na automobilsku industriju . . . . .	180
<b>Sinhronicitet . . . . .</b>	<b>188</b>
<b>Princip déla i celine, <i>ili pars pro toto</i> . . . . .</b>	<b>194</b>
<b>Mikrokosmos je jednak makrokosmosu . . . . .</b>	<b>202</b>
Svest, ravnoteža i životnost . . . . .	203
Polarnost u mikrokosmosu i makrokosmosu . . . . .	206
Elementi i sistemi organa u mikrokosmosu i makrokosmosu . . . . .	209
<i>Funkcija pluća.</i> . . . . .	210
<i>Razmena materija</i> . . . . .	211
<i>Varenje</i> . . . . .	212
<i>Krvotok</i> . . . . .	214
<i>Imunitet Zemlje i ljudi</i> . . . . .	215
<b>Morfogenetska polja . . . . .</b>	<b>219</b>
Nastanak polja . . . . .	220
Polja i ljudski organizam . . . . .	224
Posledice i primene ideje o poljima . . . . .	229
Rituali – najočiglednije delovanje polja . . . . .	233
<i>Katolički obred venčanja kao poučan primer</i> . . . . .	237

---

<i>Kopije i zamene rituala. . . . .</i>	.241
<i>Stari rituali i njihovi mehanizmi . . . . .</i>	.242
<i>Istrajnost i prodornost postojećih polja i rituala . . . . .</i>	.245
<i>Svakodnevni rituali i automobilski rituali . . . . .</i>	.249
<i>Sportski rituali . . . . .</i>	.253
<i>Fudbalsko polje . . . . .</i>	.257
<i>Ritual, polja i pedagogija . . . . .</i>	.264
<b>„Vertikalno mišljenje“ i njegova slika sveta . . . . .</b>	.267
Konkretni sistemi praprinčipa . . . . .	.274
Sistem praprinčipa hermetičke filozofije. . . . .	.277
Posljedice primene praprinčipa . . . . .	.282
<i>Kleptomani i Merkurov princip . . . . .</i>	.282
<i>Holivud i praprinčipi . . . . .</i>	.286
<i>Droge i Neptunov princip . . . . .</i>	.288
<i>...Na primeru Rudolfa Štajnera . . . . .</i>	.292
<i>Od torte stvarnosti do uni-verzi-teta . . . . .</i>	.294
Stara misao o svetu praprinčipa . . . . .	.296
Pseudokauzalnost kao grobar analognog mišljenja. . . . .	.298
Uvažavati praprinčipe – služiti bogovima? . . . . .	.299
<b>Primena zakona i praprinčipa na temu „ljubavi“ . . . . .</b>	.305
Biohemija ljubavi. . . . .	.305
Ljubav i zakoni ljubavi. . . . .	.311
Ljubav i praprinčipi . . . . .	.313
<b>Krug se zatvara . . . . .</b>	.320
<b>Izjave zahvalnost . . . . .</b>	.323
<b>O autoru . . . . .</b>	.325



# Uvod

## Pravila igre života

Konačno je sazrelo vreme da se u velikom stilu obelodane zakoni života. Oni nikad nisu ni bili tajni, mada se s tim koketiralo. Samo su, mada potpuno pristupačni javnosti, bili tajna za široke mase, kao što su to i do danas formule kvantne fizike, partiture klasične muzike ili stari egipatski put posvećenja na tarot kartama. Većina ljudi naprosto nije bila u saglasju, to jest u rezonanci s ovim zakonima.

U međuvremenu, međutim, već i vrapci znaju za zakon rezonance, pošto je uz veštu strategiju marketinga, koja navodnu tajnu koristi kao sredstvo reklame, on umnožen i raširen u milionima primeraka. To je veliki napredak, a problem leži isključivo u tome što je to tek drugi po važnosti među zakonima sudbine, pa stoga može da dovede u ozbiljnu opasnost sve koji ne poznaju još važniji zakon polarnosti. Budući da su ovi zakoni više od dvadeset godina predstavljali osnovu mog obrazovanja, i za mene lično je sazrelo vreme da o tome napišem knjigu.

Blizu pameti je da pre nego što počnemo da igramo neku igru treba da se upoznamo s njenim pravilima. To glatko funkcioniše kad je reč o sportovima, ali ne i kad je u pitanju „lila“, kosmička igra, kako Indijci nazivaju život. Dok svaki fudbaler zna da posle poluvremena sledi promena strana terena, u igri života se nakon isteka polovine jednostavno nastavlja dalje, kao da se ništa nije dogodilo. Stoga mnogo ne čudi što u drugoj polovini života većina daje pre svega autogolove. Propustili su promenu strana terena, to jest važan preokret, a niko im na to ne skreće pažnju.

U igri života većina igrača – za razliku od fudbala – nema pojma ni o pravilima koja važe za ofsajd. Mnogi čak najradije igraju iz te pozicije, pa se čude ako za to ne dobiju očekivano priznanje. Nakon takvih „uspeha“ pruža se druga prilika za novo postavljanje životnih smernica. Po tome što je priznanje izostalo može se, naime, zaključiti da nešto nije u redu. U tom trenutku čovek ima mogućnost da nauči pravila igre, da bi u njoj ubuduće učestvovao s više uspeha. Većina je, međutim, umesto toga sklona projekcijama. Ako golovi koje daju drugi nailaze na priznanje, a naši sopstveni ne, odgovornost za to radije se traži spolja, kod drugih, umesto kod sebe. Psujemo sudiju i krivimo ga za sopstvenu nesposobnost. U igri života ulogu sudije igraju političari, privrednici, nastavnici i profesori, novinari, doktori, a pre svega naš partner i naša deca – zapravo svi oni „drugi“.

Ko odgovornost za sopstveni neuspeh traži spolja, umesto unutra, suočiće se sa svetom prepunim protivnika. A što se više žali, manje će poznavati pravila igre, to jest zakone života. Ko ih razume, neće imati razloga za jadikovanje, već će se ponašati u skladu s njima i beležiće uspehe, ali umeće i da s poniznošću prihvati teška vremena i okolnosti koje

mu ne idu naruku. To, naravno, ne znači da nepovoljne okolnosti treba nekritički prihvatati i sedeti skrštenih ruku.

Tamo gde se skoro svi žale i kukaju, kao što je to, recimo, bilo slučaj u godinama koje su prethodile Svetskom fudbalskom prvenstvu 2006. u Nemačkoj, razvija se pravo „polje žalopojki“. Gotovo da se sticao utisak da je između čeonog režnja mozga, koji je između ostalog zadužen i za osećaj sreće, i slepoočnog režnja,

koji omogućava doživljaj jedinstva, Nemcima izrastao još i „režanj za kuknjavu“. Evolucija se, međutim,

*Što se neko manje žali,  
više je shvatio.*

ne odvija tako brzo. Činjenica je da se formiralo energetske polje, s prećutnom saglasnošću da se značaj pridaje samo negativnim opažanjima. Objektivno, bile su to godine u kojima su Nemci utvrdili i razvijali svoju vodeću poziciju u svetu na planu ekoloških tehnologija, ali to gotovo uopšte nisu opažali – a pogotovo nisu smatrali važnim. I polja poštuju pravila i zakone, koji mogu da se razumeju i nauče. Odatle je moglo da usledi svesno formiranje polja koja podstiču razvoj. Umesto zemlje ljudi koji se neprestano žale, Nemačka je s pravom mogla da postane svetski prvak u oblasti ekoloških tehnologija.

Ova knjiga ima za cilj da pored uobičajenog mišljenja po-sred-uje jedan dublji način razumevanja sveta. Grčki filozof Pitagora, koji je danas poznat pre svega po svojoj teoremi  $a^2 + b^2 = c^2$ , nekad davno osnovao je svoju školu s dva kruga delovanja: spoljnim krugom, nazvanim *exoteros*, i unutrašnjim krugom, zvanim *esoteros*. Dok se ovaj potonji bavio suštinom stvari, recimo kvalitetom brojeva, zadatak spoljnog kruga predstavljala je praktična primena tog znanja, u ovom slučaju, dakle, upotreba brojeva za računanje.

Unutrašnji krug je znao za spoljni. Članovi spoljnog kruga su, međutim, s vremenom zaboravili na unutrašnji, što je u igru uvelo temu „držanja u tajnosti“.

Reč „ezoterija“ proizašla je iz unutrašnjeg kruga. On je davao impulse koje je spoljni, svetovno orijentisani krug sve više previđao i postepeno potpuno zaboravio. Ezoterija se, dakle, prvobitno odnosila na znanje unutrašnjeg kruga o suštini stvari, pa i o zakonima sudbine. Pritom ezoterija, kao učenje unutrašnjeg kruga, nije odgovorna za sve ono što se danas dešava u njeno ime, baš kao što ni reč „religija“ ne može da se primeni na sve zablude i scenarije strave i užasa najrazličitijih verskih zajednica i da se smatra odgovornom za njih.

Model dvaju krugova – unutrašnjeg i spoljnog – i dalje živi u mnogim tradicijama. Unutrašnji krug je, ako se meri brojem njegovih članova – uvek ostao veoma mali. U islamu, recimo, postoji unutrašnji krug sufija i derviša, dok velike političke struje sunita i šiita čine spoljni krug. U hrišćanstvu unutrašnji krug predstavljaju sledbenici Svetog Jovana, koji su postali gotovo neprimetni, dok spoljni čine velike svetske struje katoličkog hrišćanstva Svetog Petra i evangelistički (protestantski) pokreti koji su se od njega kasnije otopili.

U međuvremenu je sazeo trenutak da oba kruga doznaju jedan za drugi, čemu knjiga poput ove želi da dá svoj doprinos. Mada je Pitagorin spoljni krug u međuvremenu privukao veoma široke krugove i razvio se u široko polje delatnosti, recimo u vidu prirodnih nauka, i nije se baš mnogo zanimao za onaj unutrašnji, između dvaju krugova ipak nastaje sve veća sadržajna bliskost.

*Onaj ko poznaje  
pravila igre i njima  
vlada, igra lakše i bolje  
– u svakoj igri, pa i u  
igri života.*

## Hijerarhija zakona

Sve religije i tradicije slažu se da kao protivteža materijalnom stvaranju postoji jedinstvo. Manji, unutrašnji krug neke tradicije pritom je uvek svestan prvenstveno jedinstva koje leži u osnovi svega, dok spoljni krug za njega po pravilu ne mari. Većina tradicija i religija govori o središtu malog unutrašnjeg kruga kao o jedinstvu, odnosno o Bogu.



Takozvane velike svetske religije slažu se bar u tome da postoji jedan jedini Bog, što nazivamo „monoteizmom“. Čak i politeističke religije, međutim, pretpostavljaju nekakvu instancu koja ne može da se imenuje, a koja je stvorila bogove i određuje njihovu sudbinu i njihove osobine. Nakon toga, međutim, jedinstvo brzo ponovo slabi i većina religija insistira na svom zasebnom putu (do prosvetljenja, izbavljenja, carstva nebeskog itd.). U patrijarhalno doba je, doduše, postojala još jedna prećutna saglasnost – oko toga da se Bog uvek predstavlja, ili bar zamišlja, kao da je muškog pola.

Time, međutim, počinje sva beda nesporazuma, jer svejedini bog, koji predstavlja jedinstvo, ne bi smeo da ima nikakvih osobina. U svom „detinjstvu“ većina religija toga je uglavnom i dalje svesna. Tako, recimo, Lao Ce u *Tao te đingu* kaže:

Tao koji se može saopštiti,  
nije večni tao.  
Ime koje se može izgovoriti,  
nije večno ime.

Neizreciva je večita stvarnost.  
Imenovanje je izvor  
svih pojedinačnih stvari.

Pa ipak, tajna i pojavni oblici  
potiču iz istog izvora.  
Taj izvor čovek označava kao tamu:

tamu u središtu tame,  
kapiju koja vodi celokupnom razumevanju.\*

Tako se, recimo, objašnjava i druga Mojsijeva zapovest, zabrana da se prave slike *Gospoda* Boga. Među religijama koje su se razvile iz judaizma, islam je jedini koji je saču-  
vao tu zapovest. Upravo on je, međutim, postao ekstremno patrijarhalna religija, mada je njegov osnivač Muhamed imao u vidu nešto sasvim suprotno. Muslimani su time postali tipične žrtve polarnosti. Ali i hrišćani su uspeali da, kao religija ljubavi, izmisle inkviziciju i krstaške pohode i da agresivnim misionarstvom, od čijih posledica svet pati sve do danas, svetom prošire mržnju umesto ljubavi. Religije, dakle, takođe podležu zakonima sudbine i često postaju njihove žrtve.

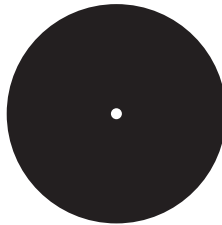
To je i razumljivo, jer jedinstvo, doduše, jeste cilj religija, ali to jedinstvo nije od ovoga sveta, što je Hrist veoma jasno dao na znanje. Na zemlji jedinstvo možemo da iskusimo samo u svesti. Život u svetu zemaljske materije zahteva priznavanje zakona koji je najvažniji nakon zakona jedinstva, a to je zakon polarnosti. Polarnost je suprotni pol jedinstvu. U

---

\* Lao Ce, *Tao te đing, osavremenjena verzija za zapadnog čitaoca*, Stiven Mičel, Minhen, 2003.

tom smislu, đavola, svog protivnika, Hrist naziva gospodarom ovog (polarnog) sveta. On, Hrist, dolazi od Oca, dakle iz jedinstva, u svet dvojnosti čiji je gospodar upravo đavo, sa svojim simbolom broja dva. Zbog toga nismo preterano zapanjeni što se Hrist prema njemu odnosi s poštovanjem kad stupa u njegovo carstvo. S druge strane, on se odlučno suprotstavlja njegovim ponudama i primamljivim predlozima da postane deo ovoga sveta i stekne njegovu moć, recimo, prilikom iskušenja u pustinji. Hristov cilj je, očigledno, da ljudima pomogne da se vrata na put koji iz (polarnog) sveta dvojnosti vodi u (*Očevo*) jedinstvo.

Slika odnosa jedinstva prema polarnosti, to jest dvojnosti, jeste krug ili mandala, odnosno napetost između središta i onog što ga okružuje.



Tačka u sredini predstavlja jedinstvo. Ona nema površinu (u ovom svetu) i ona je – i u Euklidovoj geometriji – idealna tvorevina i nije od ovoga sveta, jer je jedna, a ne dvoje. Tek kad joj se pridruže prostor i vreme, ta dva velika opsenara, kako kažu Indusi, može da nastane svet maje, to jest iluzije, krug zemljinog šara. Taj vrlo veliki krug predstavlja stvaranje proisteklo iz jedinstva, iz središta, to jest od Boga. Za jedinstvo postoje – u zavisnosti od kulture – brojni i različiti nazivi: od „raja“, preko „nirvane“, pa do „taoa“.

Mi živimo u krugu zemljinog šara, ali naš (duhovni, odnosno religiozni) cilj ostaje njegovo središte, to jest jedinstvo.

Ovo je izuzetno teško zamisliti jer sve od čega se sastojimo, od jezika pa do duha, rođeno je u svetu suprotnosti i vezano za njih. Jedinstvo možemo samo da opišemo i da ga – simbolima, ritualima, mitovima, pričama i legendama – objasnimo, kao što to pokušavaju da učine sve religije. Jedinstvo najbolje predstavlja nematerijalna središnja tačka bez dimenzija, ili pak bela svetlost, koja u sebi, doduše, nosi sve dugine boje, ali sama ostaje nevidljiva.

Zanimljivo je da su i atomski fizičari početkom 20. veka ustanovili da se sve na ovom svetu sastoji od suprotnosti i da zaista i na nivou subatomske čestice svakom elektronu odgovara jedan pozitron. Samo foton, najmanja čestica svetlosti, nema svoj suprotni pol i kao takav je dostojan predstavnik jedinstva. Ali čim svetlost padne u naš polarni svet, ona baca senku, i to utoliko tamniju ukoliko je sama jasnija.

Postoji, dakle, ona svetlost koja predstavlja Boga i jedinstvo i koja može da prosvetli našu svest, i ona koja osvetljava ovaj svet i daruje nam boje. Šarenilo sveta stoga je izraz polarnosti, jer su boje – kao što Vilijam Blejk tako tačno formuliše – rane svetlosti. Zdrava, cela i celovita svetlost ostaje za nas nevidljiva, mada tek zahvaljujući njoj uopšte postaje vidljivo sve što je stvoreno. Kad zelene biljke za sebe filtriraju crveni deo spektra bele svetlosti, od ostatka spektra nastaje utisak zelene boje. Ako vidimo plavi džemper, to je moguće jedino stoga što je materija od koje je načinjen prethodno iz spektra bele svetlosti apsorbirala čitav žuti deo. Ovaj sistem komplementarnih boja opisao je već Gete u svom *Učenju o bojama*. To je i razlog zbog kojeg se beli automobili na suncu greju najmanje, a crni najviše. Belo sadrži u sebi sve boje i ništa više ne upija. Crno, nasuprot



tome, uopšte nije prava boja, nego nedostatak svih boja. Stoga upija najviše energije iz spektra bele svetlosti, pa zato takva „boja“ automobila nije baš prikladna u toplim krajevima.

*Gde je svetlost,  
tu je i senka.*

To bi mogao da bude i jedan od razloga zbog kojih se papa, ali i mnogi gurui i lekari, odevaju u belo. Oni hoće da upiju što manje „zračenja“ iz okruženja i da bar spolja deluju savršeno (čisto i belo).

Živimo u svetu suprotnih polova, gde belom pripada crno, a crvenom zeleno, gde su veliko i malo, pa čak i dobro i zlo, potrebni jedno drugom. Pošto sve u ovom materijalnom svetu suprotnosti ima svoju drugu stranu, čak i jedinstvu je neminovno potrebna neka protivteža, a to je polarnost (v. ilustraciju br. 1).

Samo u doživljaju jedinstva stvari izgledaju drugačije. U njemu takve igre postaju suviše jer pripadaju polarnom svetu suprotnosti. Moć ovog zakona pokazuje činjenica da su čak i religije koje su pretendovale da ostvare jedinstvo – tako brzo dospevale na suprotni pol polarnosti. To, međutim, nije samo prva zamka za niže sveštenstvo praktično svih religija, nego i zakonitost koja prvenstveno određuje sva moderna društva. Ta spoznaja ni u kojem slučaju nije nova, jer već je Gete u *Faustu* svom Mefistu stavio u usta bezvremene reči: „Deo snage sam koja vazda želi da tvori zlo, a uvek dobro sazda.“ Ovaj zakon bio je poznat već Pitagori, kao i egipatskoj mitologiji koja je odraz našla u simbolici tarota. Na slici bojnih kola, recimo, vozač upreže u svoja kola obe polarne sfinge koje teže da krenu svaka na svoju stranu (v. ilustraciju br. 2).

Za jedinstvom kao najvišom sferom – koja može da se učini očiglednom najpre kao vrh trougla ili kao središte kruga, u svakom slučaju kao tačka – sledi polarnost i njen

zakon suprotnosti, to jest dvojnosti. Još jedan stupanj niže na lestvici leži zakon rezonance, to jest saglasja, ili afiniteta (odgovaranja). Njegova najpoznatija formulacija nalazi se u čuvenoj rečenici mitske ličnosti Triput velikog Hermesa, to

„Kako gore tako dole.“

jest Hermesa Trismegistosa, u kojem se egipatski Tot spojio s grčkim Hermesom: „Šta je gore, to je i dole.“ Ova

spoznaja ni u kom slučaju nije tajna, izražava je, na primer, i narodna mudrost južne Nemačke, koja sočnim jezikom i bez ikakvog respekta tvrdi da: „Đavo uvek sere na najveću gomilu.“ To objašnjava kako para na paru ide, pa bogati postaju sve bogatiji, a siromašni sve siromašniji.

Mada se delovanje ovog zakona uočava svuda, na znane ga, recimo, uopšte ne prima većina političara, već toj temi uvek iznova posvećuju komisije i organizacije kakve su, recimo, Komisija Sever–Jug ili Svetska banka. One bi trebalo da rade protiv ovog zakona, što im, naravno, ne polazi za rukom, pa tako većinom postaju žrtva polarnosti, to jest dovode do još većeg produbljanja suprotnosti i nejednakosti, mada je zapravo trebalo da pomognu da se one prevaziđu. S bespomoćnim zaprepašćenjem političari po pravilu uvek tek naknadno uviđaju da su ponovo dali autogol. Na taj način postaju deo one sile „koja vazda hoće da tvori dobro, a zlo sazda“.

Kad sve ovo rezimiramo, zakon saglasja ide naruku nadređenom zakonu polarnosti, a ovaj potonji pre svuda stvara protivrečnosti time što produbljuje jaz između suprotnosti.

Sve veće zaostajanje najsiromašnijih za najbogatijima u jednom trenutku zatim neminovno izaziva oslobađanje napetosti među polovima, koje nazivamo „prevratom“ ili „revolucijom“. To je ono što hoće da spreče političari i

---

građani širom sveta, ali im retko polazi za rukom jer se moć oba prioriteta zakona potcenjuje, ili se čak uopšte ne poznaje.

Naposletku, sve što je stvoreno teži jedinstvu, kao što to znaju i religije, a pitanje je samo kako ćemo se na putu do njega ponašati i koliki otpor ćemo pružati toj činjenici.

### **Manje važni zakoni**

Na ovom svetu očigledno postoji mnoštvo zakona u koje, imajući u vidu svoje poduhvate, moramo da unesemo red da bismo naučili da se orijentišemo. Potreba da se sve reguliše i do pojedinosti uredi, pri čemu se izostavlja ono što je suštinsko, može, naime, da se svede na grotesku. Više od polovine poreskih zakona u celom svetu potiče, na primer, iz Nemačke. I vrapci već znaju da se u praksi to uopšte nije pokazalo kao dobro; a onaj ko sebi može da priušti – radije će porez na svoje prihode plaćati u nekoj drugoj državi, da bi izbegao taj zbrkani i, ne samo za „običnog građanina“, podjednako nerazumljiv koliko i nepravedan haos. Budući da niko, pa čak ni najbolji poreski savetnik, ne može da zna sve te zakone, u Nemačkoj praktično više ne postoji pravna sigurnost u poreskoj oblasti. Umesto toga, ogromna armija poreskih savetnika pokušava svojim klijentima da pomogne da se u svojevrsnoj džungli zakona odbrane od sve pohlepnije države. Njeni predstavnici se, na mučan način i ne primećujući šta zapravo rade, projektuju na države koje preglednije posluju i koje prvenstveno time uspevaju da primame nemačke privrednike. U skladu sa zakonom polarnosti, poreski rajevi i poreski paklovi međusobno su uslovljeni.

Truli plodovi te sistematski promašene politike sežu još i dalje i mogu da posluže kao primer da veliki zakoni ni na koji način ne mogu da se zaobiđu. Postojeće obilje poreskih zakona nije, naime, stvoreno radi zabune ili radi pravne nesigurnosti, već je svaki ponaosob trebalo da popravi već postojeće loše stanje. Ali pošto su donošeni bez uvažavanja celine, a pre svega bez poštovanja zakona rezonance i zakona polarnosti, nastala je prava farsa. I to, međutim, predstavlja deo sistema, u kojem Šilđani\* nisu u stanju da prozru sopstvene smicalice.

Tako nemačka država, koja je odgovorna za sav zakonski kaos, od svih svojih građana koji rade samostalno i u slobodnim profesijama, zahteva da na kraju svoje poreske prijave potpišu da su odgovorno i pri punoj svesti upoznati sa zakonima. To predstavlja zapanjujući trijumf laži, jer veoma je mali broj onih koji su u stanju da samostalno sastave svoju poresku prijavu – ako naročito radi toga nisu završili još jedan fakultet. Na taj način ljudi se vaspitavaju za neistinu, ili se nagone u beg.

Ko je zbog države prinuđen da se neprestano ogrešuje o istinu, izgubiće poštovanje prema zakonima koji ga prisiljavaju na laž. To bi mogao da bude jedan od razloga zbog kojih u savremenim društvima postoji sve manji otpor prema prevari. Krađa informacija u vidu podataka – recimo, kad je reč o muzičkim numerama ili kompjuterskim programima – u širokim krugovima već se smatra zanemarljivim prekršajem. U nekim azijskim zemljama gotovo da više i nema originala. Ponašanje koje su njeni prethodnici proglasili kriminalnim

---

\* *Schildbürger*, odnosno *Šilđani*, poznata je nemačka „narodna knjiga“ iz XVI veka, a tema joj je alegorijska priča o mudrim građanima grada Šilde, koji su odlučili da se naprave glupim kako bi nadmudrili zakon, ali su pritom postali istinski glupi. (Prim. prev.)

generacija koja raste ne doživljava više kao takvo. Sve veći broj zakona koje ljudi donose očito nam baš ne olakšava život. Očigledna je i lako se može napraviti razlika između zakona koje su ljudi doneli radi ljudskih potreba – i onih koji postoje nezavisno od ljudi. Zakone polarnosti i rezonance nalazimo svuda, u svim oblastima stvorenog sveta. Nasuprot tome, poreski i imovinski zakoni i pravne odredbe razlikuju se od zemlje do zemlje, uza sve prednosti i nedostatke koji odatle proizilaze. Kako kaže narodna mudrost, dok jednom ne smrkne, drugom ne svane.

*Porez na prihod naterao je u laž više ljudi nego đavo.*

VILIJAM RODŽERS

Mnogi zakoni su, doduše, jasniji od poreskih zakona. Recimo oni koji se tiču svojine. Pripada nam sve što smo stekli kupovinom i time možemo da raspolažemo po svojoj slobodnoj volji. U tome se slaže većina, mada ne i svi.

Ipak, postoje izuzeci koji i ovde ponovo ukazuju na hijerarhiju zakona. Kada je, recimo, pre nekoliko godina na Jadranskom moru počelo da se davi dete koje je palo s dušeka na naduvavanje, a jedan turista hteo da mu pohita u pomoć tuđim čamcem na naduvavanje, prvim koji mu se našao pri ruci, vlasnik čamca ga je u tome sprečio pozivajući se na svoju svojinu. Dete se udavilo, a nemački sud je vlasnika čamca osudio zbog ometanja pokušaja spasavanja. On je, da se blago izrazimo, daleko precenio pojam svojine, na način koji lako može da razume svaki osećanjima obdareni čovek.

U doba nacizma tu hijerarhiju zakona pobrkao je i znatan deo nemačkih i austrijskih sudija i stanovništva. Na suđenju ratnim zločincima u Nirnbergu mnogi su se – srećom bezuspešno – pozivali na nečovečne zakone koje ostatak sveta

nije priznavao. Većina diktatora, međutim, suviše nisko vrednuje ljudska prava i za to na kraju bivaju kažnjeni.

I naši moderni zakoni koje je stvorio čovek podležu, dakle, određenoj hijerarhiji, pa su time relativni. Saobraćajni propisi važe za sve učesnike u saobraćaju, osim policijskih kola i vozila hitne pomoći, ali i privatnih vozila ukoliko je u pitanju hitan medicinski slučaj. Zakoni koje donose ljudi su relativni. Očigledno je da spasavanje ljudskog života ima primat ne samo nad privatnom svojinom, nego i nad saobraćajnim propisima. Njihova relativnost očigledna je već i kod propisa da se u određenim zemljama vozi desnom, a u drugima levom stranom.

Nakon dva najviša zakona postoje i drugi zakoni nižeg reda koje nije stvorio čovek, kao što su prirodni zakoni. Njutnovi zakoni – prema kojima, recimo, sledeći gravitaciju, jabuka uvek pada nadole – decenijama su važili za potpuno neprikosnovene, sve dok ih Ajnštajn svojom *Opštom teorijom relativnosti* nije u najdoslovnijem smislu reči relativizovao. Staru fiziku, kojom se pretežno rukovodimo u svom životu, odavno je smenila nova kvantna fizika – doduše, samo u glavama fizičara, a ni izdaleka u glavama nastavnika fizike i ljudi koji se bave tehnikom.

Ali čak i ako tu postoji neka nesigurnost, situacija je ipak vrlo pregledna. Naravno da kvantna fizika uopšte nije

*Stvarnost stvarno deluje – i ne vodi računa o zakonima koje su stvorili ljudi.*

zaista nova, jer se stvoreni svet uvek ponašao u skladu s njom, jedino što mi tek danas polako spoznajemo te zakonitosti. Baš kao što ni Zemlja nikad nije bila

ravna ploča, niti se nalazila u središtu svemira. Tako je bilo samo po crkvenim zakonima koje su izmislili ljudi. Stvarnost, međutim, nikad ne vodi računa o ljudskim zakonima,

sa svim njihovim nespornostima, već opravdava svoje ime: ona naprosto *stvarno* deluje.

Lažni zakoni, doduše, mogu dugo da utiču na ljudski život i da ga usmeravaju u problematičnim pravcima. Zakoni genetike, koji polaze od toga da je svaki život mahom određen naslednim materijalom roditelja, upravo podležu prilično velikom preispitivanju.

Naučno gledano sve smešniji, ali od strane brutalnih ideologija dosledno sprovedeni rasni zakoni nacista, ili zakoni južnoafričkog režima aparthejda, nisu u sebi imali ničeg istinitog i stvarnog, ali uprkos tome na užasan način su određivali život miliona ljudi.

Nešto manje dramatično, ali s dalekosežnijim posledicama, delimično pogrešno tumačenje bioloških realnosti do kojih je došao Darwin dugo je usmeravalo svet u jednom u najmanju ruku nezgodnom pravcu. Na nemačkom govornom području tome se pridružio još i pogrešan prevod. *The survival of the fittest* dugo je prevedeno i shvatano kao „preživljavanje najjačih“, mada je Darwin zapravo mislio na najbolje prilagođene. Činjenica je, naime, da nisu preživeli dinosaurusi, nego bolje prilagođeni insekti. Ova greška u prevodu zapanjujuće dugo je ostala neprimećena.

U svakom slučaju, takozvani socijaldarvinizam, koji se na tome zasnivao, razvio je jednu žalosnu i čoveka nedostojnu strategiju, koja protivreči svim religijama i mnogim razvojnim mogućnostima i koja je izgradila duhovni temelj brutalnog kapitalizma od kog bolujemo sve do danas.

Darvinov neuspeh da spozna celu istinu ide, međutim, još dalje i još dublje. Oni koji zaista preživljavaju nisu, naime, ni samo oni najbolje prilagođeni, nego i neki sasvim drugačiji, koji po Darwinu zapravo ne bi smeli da imaju nikakvih izgleda. Kako je, recimo, gospodin paun, sa svojim

predugim repnim perjem, koje mu smeta i da trči i da leti, uspeo da preživi sve do danas? To očigledno nema nikakve veze s dobrim prilagođavanjem. Njegova tajna leži u činjenici da ženka pauna potpuno izgubi glavu kad mužjak pred njom raširi izuzetno lep rep. Tim u najdoslovnijem smislu reči lepim trikom njemu je pošlo za rukom da se – ne vodeći računa o Darvinu – domogne najboljih ženki i da nepogrešivo preživi do današnjih dana.

I u ljudskom carstvu postoje odgovarajuće pojave. Prema Darvinu, poslovni čovek srednjih godina, koji igra golf, vozi automobil ferari i motor harli dejvidson ne bi na prvi pogled trebalo da ima ni najmanjih izgleda za razmnožavanje. Prema ocu teorije evolucije, sve žene bi trebalo užasnuto da se okrenu od njega kad se nasloni na ogradu svog kantri kluba i počne da priča o tome kako dane provodi na igralištima za golf širom sveta. Ni preskupi, tehnički zastareli motocikl, a ni automobil bez mesta za dečja kolica i torbe za kupovinu, ne bi trebalo primamljivo da deluju na dame. Pogotovo što gospodin povrh toga provodi vreme na sportskim terenima, gde se igra malim loptama, to jest velikim klikerima. U stvarnosti, međutim, on ima odlične izgleda kod određenih žena koje na osnovu njegovih, sa gledišta evolutivne tehnike besmislenih, statusnih simbola nepogrešivo izvlače zaključak upravo o tom statusu. Dakle, ono što za paunice predstavlja lepota, za mnoge žene predstavlja status – pri čemu u oba slučaja nema ni traga dobrom prilagođavanju stvarnosti.

Već iz ovakvog razumevanja zakonitosti verovatnoće razmnožavanja proizilaze važni zaključci, recimo – kad je reč o privrednim ambicijama. Onaj ko čezne za uspehom na tom planu ni u kojem slučaju ne bi trebalo da se oslanja samo na praktične i svakodnevnom životu dobro



prilagođene proizvode, već pod određenim okolnostima mnogo više uspeha može da ima na području statusa i lepote. Činjenica je i da na tom planu postoje pravi umetnici. Svako poštovanje, recimo, zaslužuje ideja da se funkcionalno nepraktičnim torbama, rancima i koferima, izrađenim od jeftine plastike i u bojama izmeta, pribavi renome toliko veštački da to skoro već podseća na pravu umetnost, tako da oni koji smatraju da nešto vrede za njih izdvajaju zapanjujuće sume! Naravno da bi već i za delić tog novca mogao da se nabavi funkcionalno zaista praktičan putni prtljag, ali njegovi proizvođači nemaju prestižnu marku, pa uspeh zato izostaje.

Kod prirodnih zakona fizike i hemije, koji, doduše – kao što se pokazalo – takođe ne važe generalno, ali ipak važe bar u svim zemljama naše planete, situacija je i dalje relativno jednostavna i pregledna, a gotovo da se uopšte ne javljaju tako grube razlike kao kod zakona koje su ljudi pravili za ljude. Ali čim nauka više nema posla s mrtvom, nego sa živom materijom, mogućnost greške dramatično raste, što pokazuje i očigledno manjkava teorija evolucije. Svuda gde se radi o društvenoj interakciji, grube greške i manjkavosti zakona i propisa pre su pravilo nego izuzetak.

Vreme često još nije zrelo za pravu spoznaju zakonitosti. Pola veka pre Darvina francuski botaničar i zoolog Žan-Batist Lamarck već je mnogo potpunije dešifrovao zakone evolucije. Dalekovidniji od Darvina, on je pored zakona konkurencije oko najboljih mogućnosti za razmnožavanje, već prepoznao i tendenciju evolucije da podržava sinergiju i

*Lako se može prepoznati ko ima najviši rang u nekoj grupi životinja ili ljudi. To je uvek onaj u koga najviše gledaju. Otud dolazi i reč ugled.*

IRENEUS AJBL-AJBESFELD

saradnju. Ali, mada je u jednoj drugoj oblasti, naime nasleđivanju stečenih osobina, bio toliko ispred svog vremena da su njegova saznanja stekla priznanje tek znatno kasnije, on je ismevan i zbog ideje sveobuhvatne saradnje u procesu stvaranja, a zajedno s njom odbačena je njegova potpunija teorija evolucije. Tadašnje doba još nije moglo da prihvati krupniju istinu koju je otkrio, i tek danas mu se postepeno odaje zasluženno priznanje.

Razvoj čovečanstva sigurno bi se odvijao drugačije da je Lamark bio shvaćen već u svoje doba. Iz njegove spoznaje prirodnih zakona proizašla bi društvena filozofija orijentisana na saradnju. Čovečanstvo bi možda ostalo pošteđeno brutalnog i turbokapitalizma, izvedenog iz socijaldarvinizma. Tek danas smo, dakle, stigli dotle da spoznamo u kojoj meri i tu možemo da se pouzdamo u uzor koji nam daje priroda i koliko bi trebalo da usavršavamo saradnju i stvaranje sinergije. To je pak dovelo do spoznaje da je i u oblasti međuljudskih odnosa celina više od zbira svojih delova, a tu spoznaju možemo da pretočimo u praksu i u svom svakodnevnom životu s drugim ljudima.

Prenošenje zakona s jednog nivoa stvarnosti, recimo prirodnih nauka, na neki drugi nivo – kao što je društvo – u načelu je problematično. Samo dva prioriteta zakona – zakon polarnosti i zakon rezonance – važe na svim nivoima, dok jedinstvo leži u osnovi svega. Uprkos tome analogije među različitim nivoima su primamljive, a često nam i pomažu da bolje razumemo.

Kad fizičari danas konstatuju da su najviši zakoni, koji najbolje odgovaraju stvarnosti, zakoni odraza, ko ne bi pritom pomislio na Hermesa Trismegistosa i zakon rezonance: „Kako gore, tako i dole“? Naravno da je to zakon odraza! Podrazumeva se, međutim, da on nije još dokazan u smislu

prirodnih nauka, već samo da po svojoj prirodi spada u one zakone koje i moderna fizika spoznaje kao najosnovnije.

Slično je i sa zakonom očuvanja energije. I u fizici i u hemiji dokazano je da se energija ne uništava, nego samo može da promeni oblik. To su shvatili i ekolozi. Školska medicina, naprotiv, i dalje veruje da pukim potiskivanjem simptoma može da ukloni bolesti sa lica zemlje. Pravim prirodnjacima to može da izmami samo osmeh.

Pravila prirodnih nauka ova medicina očigledno zanemaruje i u drugim aspektima, ali uprkos tome veoma joj je stalo da bude priznata kao prirodna nauka. Prirodne nauke postavljaju hipoteze, recimo, da su svi labudovi beli. Ako se nakon miliona belih labudova nađe i jedan crn, za prirodnjaka je ta hipoteza pogrešna i on je odbacuje. Školska medicina bi, međutim, od nje po pravilu odavno napravila stručno mišljenje iza kojeg bi se okupili, pa čak i praktično ušančili brojni profesori. Dosledno tome, onaj ko je otkrio crnog labuda, u medicini biva šikaniran i progonjen, izopšten i ismevan. Svoje otkriće ne sme da objavi praktično ni u jednom od usko stručnih časopisa, nego mora da se pripremi za ulogu autsajdera. Često mora i da umre pre priznanja svog otkrića, kao što se to dogodilo Ignacijusu Zemelvajsu, koji je zasnovao modernu higijenu.

## **Načini uređenja sistema zakonitosti**

Moramo, dakle, da zaključimo da zakoni koje su ljudi stvorili za ljude – recimo, zakoni koji uređuju odnose u javnom saobraćaju, odnose u društvu, ili pak bračne odnose – nisu važeći i obavezujući za sve. Oni se znatno razlikuju od zemlje do zemlje. U nekim američkim savezним državama, kao i u

svim islamskim zemljama, poljubac u javnosti je kažnjiv, a takođe i javno pijenje alkohola. U svim evropskim zemljama poljubac u javnosti je normalna stvar, a pijenje alkohola na javnom mestu u nekima se smatra čak otmenim ponašanjem.

Kod prirodnih zakona problem je to što, doduše, oni jesu opštevažeći, ali ipak ne obuhvataju stvarnost do njenih najdubljih slojeva. Ko bi pomislio da će se fizička slika sveta koju su utemeljili Dekart, Galilej i Njutn jednog dana srušiti tako trajno i temeljno kao što se to dogodilo u prošlom

veku? Sada se oslanjamo na kvantnu logiku, koju većina i dalje praktično ne razume. A ko zna šta će biti sledeće.

*Jučerašnja zabluda određuje današnju stvarnost. Nauka je lanac spoznaja i zabluda. Zablude su utoliko delotvornije, i utoliko opasnije, ukoliko se njihovi nosioci smatraju važnijim.*

Zakoni medicine još su podložniji greškama, a rok trajanja još im je kraći.

Današnji zakoni su sutrašnje zablude. Lično se gotovo nikad nisam usuđivao da preporučim školsku medicinu. Dobar broj lekova koje sam morao da nabubam da bih položio svoje ispite iz farmakologije danas, trideset godina kasnije, već je zabranjen. Skandali vezani za farmaceutsku industriju otkrivaju kako se beskrupuloznim metodima i s kolikim prezirom prema čoveku tržištu nameću lekovi koji škode pacijentima i čiji je glavni cilj da napune kasu medicinskih koncerna. U medicinskoj oblasti novac i s njim povezana politika interesa često određuju viđenje istine, pa time i zdravlja, a u velikoj meri i realno važeće zakone.

U medicini i društvenim naukama u načelu je teško prikupiti objektivne podatke i baviti se naukom s velikim sadržajem istine. Danas imamo obilje podataka koji s podjednakom lakoćom mogu da se iskoriste za kongres, kao i za

kabaretsku predstavu. Ova potonja je bar zabavna, dok u svemu tome u oba slučaja često uopšte nema mnogo istine. Onaj ko bi iz medicinskih studija izvukao zaključke o modelima ličnosti najmanje podložnim srčanom udaru, može samo da ispadne smešan.

Američki lekar Dž. S. Majers potrudio se da nađe odgovarajućeg čoveka. To je „oprezni gradski službenik ili pogreb-  
nik, fizički i duhovno lenj i bez poleta, ambicije i konkurent-  
skog načina razmišljanja, i nikad nije pokušao da se drži  
nekoj termina; to je čovek bez apetita, koji se hrani voćem i  
povrćem pripremljenim na ulju od kukuruza i kitovoj masti;  
nepušač koji ne drži do posedovanja televizora i automobila,  
nije ćelav, ali je mršav i nije atletski građen, ali se neprestano  
trudi da trenira svoje oskudne mišiće. Taj čovek s niskim  
prihodima, niskim krvnim pritiskom, niskim nivoom šećera  
u krvi i niskim nivoom mokraćne kiseline i holesterola, od  
svoje profilaktičke kastracije uzima vitamin B2 i B6, a već  
duže vreme koristi i lekove koji skraćuju protrombinsko  
vreme, to jest razređuju krv.“

Američki lekar po imenu doktor Hauard našao mu je i  
odgovarajuću partnerku, koja „vozi bicikl, nije zaposlena,  
težina joj je ispod prosečne, patuljastog je rasta, u godinama  
pre klimakterijuma, s niskim sadržajem betalipoproteina i  
masti u krvi, živi na Kritu pre 1925. godine i hrani se ljušte-  
nim žitaricama, uljem od uljane repice i vodom.“\*

Ako bi se ta dva mitološka bića, proizašla iz naučnih studija, uspešno sparila, nastalo bi – ako ostavimo po strani njegovu kastriranost i njen sterilitet – potomstvo koje bi sa sigurnošću moglo da računa da će dobiti infarkt. Kako pokazuje

---

\* Oba citata potiču iz: Petr Skrabanek i Džejms Makormik, *Gluposti i pogrešni zaključci u medicini*, Majnc, 1995.

ovaj istiniti i pouzdani naučni prikaz, čak ni objektivni podaci, dakle, još ne predstavljaju poslednju reč mudrosti.

Što se tiče pouzdanih zakona, nalazimo se u situaciji koja nije baš laka, a koja je verovatno povezana sa stanjem naše kolektivne svesti. Na tu situaciju odnosi se i jedan stih iz *Tao te đinga*, koji polazi od toga da bi razvijena ljudska bića mogla da žive u zajednici i bez zakonika. Tek kad nivo svesti padne, postaje neophodna etika koja je za sve obavezujuća. Ako ni to više nije dovoljno, potreban je moral koji može da se pozove na odgovarajuće zakone. Ako nivo svesti i dalje nastavi da pada, potrebna je policija da bi se zakoni sprovodili. Kad ni to više ne pomaže, dolazi do razvoja vojske da bi se obezbeđivao red. *Tao te đing* daje da se nasluti da bi moglo da bude i drugačije. Onaj ko poznaje bezvremene zakone koje nije izmislio čovek, već oni upravljaju stvorenim svetom od njegovog početka, nema potrebe za brojnim propisima, niti za svime što se čini da bi se obezbedilo njihovo poštovanje. On zna za jedinstvo, odnosno tao u pozadini svega, i za dva glavna zakona sudbine:

Što je više zabrana,  
manje vrlina će imati ljudi.  
Što više ima oružja,  
biće manje bezbedni.  
Što je veća pomoć u novcu,  
manja će biti njihova samosvest.  
Stoga učitelj kaže:  
Okaniću se prava,  
i ljudi će se postati čestiti.  
Okaniću se ekonomije,  
i ljudi će postati imućni.  
Okaniću se religije,

i ljudi će postati vedri i smireni.  
Okaniću se težnje za opštim dobrom,  
a dobro će se raširiti i biće opšteprisutno  
poput trave.\*

Ako je suditi po ovome, danas smo očigledno dostigli dno. U mnogim delovima sveta vojska vodi glavnu reč i pušta svoje oružje da govori. U drugim regionima politika i zakonodavstvo vladaju samo kao produžena ruka vojnih krugova, recimo, u brojnim latinoameričkim zemljama, ali i u zemljama kao što je Turska. Danas nam i dalje „najbolje“ deluju one zemlje u kojima je vojska gotovo neprimetna, dok je policija toliko jaka da strah od njenih represalija drži ispod površine loše karakterne osobine ljudi. To je, međutim, poštovanje zakona iz straha, i nije isto što i poštovanje zakona i pravila zbog saglasnosti s njima.

Naravno da ovo potonje, to jest poštovanje zakona iz saglasnosti s njima, zavisi i od kvaliteta samih zakona, i od njihove primerenosti vremenskom trenutku. Koliko god imalo smisla da se saobraćajni znaci i svetla na semaforu poštuju u vreme kad je saobraćaj gust, toliko je besmisleno da se više minuta čeka na semaforu noću, ako kilometrima unaokolo nema nijednog automobila. Takve situacije navode čoveka da zaobiđe zakone i propise koji ne odgovaraju vremenskom trenutku i da prozre njihovu relativnost.

## Poštovanje zakona

U Švajcarskoj se, zbog drakonskih kazni i sve besprekornijeg sistema nadzora, saobraćajni propisi poštuju više nego,

---

\* Lao Ce, navedeno delo.

recimo, u Austriji. Moguće je da strah od kazni, koje idu sve do gubitka vozačke dozvole, odvraća građane od prebrze vožnje. Na taj način ubuduće ćemo verovatno morati nešto i da naučimo.

Tu i tamo već možemo da vidimo šta nam se sprema. Jednog od učesnika mojih seminara saobraćajna policija je nakon vožnje kroz pola Italije zaustavila na naplatnoj rampi. Iz podataka na njegovoj cedulji sa naplatne rampe policajci su izračunali prosečnu brzinu kojom je vozio i naplatili su mu popriličnu kaznu. Bio je potpuno užasnut tom vrstom elektronskog nadzora. U eri sistema globalnog pozicioniranja (GPS) svi ćemo prolaziti slično. Uz pomoć GPS-a odavno je moguće pratiti vozila. U ne tako dalekoj budućnosti vozače koji prebrzo voze policajci neće više vrebati skriveni kraj puta, kao drumski razbojnici, već će jed-

*Uvek možemo slobodno da odlučimo hoćemo li dobrovoljno da se dovedemo u red, ili će nas kasnije prinudno dovesti u red.*

nom u tromesečju pritisnuti dugme na kompjuteru, koji će im pokazati sva kršenja saobraćajnih propisa određenim vozilom tokom tog vremenskog razdoblja. Ako

se kršenje zakona bude sto posto kažnjavalo, moraćemo ponovo da razmislimo da li da ih i dalje ignorišemo.

Verovatno će nešto duže potrajati dok svi ne dobijemo čip ispod kože, koji će omogućavati da se u svako vreme utvrdi gde se nalazimo i da budemo pod kontrolom. Danas u to, doduše, veruju samo malobrojni, ali znaci koji ukazuju u tom pravcu već su nedvosmisleni. Vlasnici pasa koji putuju u inostranstvo već pokazuju taj trend. Gotovo niko više neće da se bakaće s dugotrajnim proverama. Psi odavno imaju čip ispod krzna i udobno i kontrolisano putuju sa svojim vlasnicima. A sad pitanje savesti: ako sebe možemo time da



poštedimo svih dugotrajnih kontrola i provera identiteta, ko bi se još trajno – iz ubeđenja – odrekao bezbolnog malog čipa ispod kože? Na neko vreme možda i bi, ali kad bude stalno stajao u redu dok drugi jednostavno prolaze, ponovo će razmisliti.

Zahvaljujući takvim modernim elektronskim mehanizmima kontrole verovatno će biti moguće da se postigne skoro potpuno poštovanje zakona iz straha od kazne, jer ćemo uvek biti sigurni da se sve beleži i na kraju tačno obračunava. Takav sistem potpune transparentnosti već je postojao kod severnoameričkih Indijanaca, kao i kod brojnih arhaičnih kultura. S njim su vrlo lepo živeli, sve dok im mi nismo uneli nesigurnost. Kad su došli belci, crvenokošci su sa zaprepašćenjem reagovali na njihovo nepoštovanje sopstvenih zakona. Belci su kršili čak i zakone i sporazume koje su sami nametnuli Indijancima. Stoga su za njih našli naziv koji mnogo govori: „Oni koji govore račvastim (dvostrukim) jezikom“, što je drugi način da se kaže „lažovi“. Naziv „bledoliki“ belci su dali sami sebi, jer im je delovao manje neprijatno. Indijancima je bilo potpuno jasno da Manitu, Veliki duh, uvek sve vidi. Već i stoga pokušaj da se prevari nije imao nikakvog smisla. Nasuprot tome, belci rizikuju da lažu i da krše sopstvene zakone jer se nadaju da neće biti uhvaćeni i da će iz toga izvući korist. Sebe naprosto smatraju lukavijim od sopstvenih bogova, ili pak u njih jednostavno istinski ne veruju.

Možda bi danas trebalo dobro porazmisliti o tom lažnom stavu, rasprostranjenom pre svega u zapadnoj civilizaciji. Pošto povrh svega idemo i ka dobu apsolutne transparentnosti, ne bi li bilo promišljeno da se već danas držimo onih zakona koje su praktično sve stare kulture, religije i tradicije smatrale opštevažećim? Onaj ko se pridržava bezvremenih

zakona **polarnosti i rezonance**, odmah rizlikuje znatno manje kazni – u svim oblastima, jer ti zakoni važe svuda u svetu suprotnosti.

Tek u jedinstvenoj svesti, dakle, na božanskom nivou, oni više ne važe. Zbog te situacije, međutim, ne treba ni najmanje da brinemo. Ko je dostigne, odmah će to primetiti i biće sasvim u toku. Taj je zbrinut u pravom smislu reči.

Ova dva tako različita nivoa zakonitosti bila su poznata već našim precima i svoj odjek našla su u Hristovim rečima: „Dajte caru carevo, a Bogu božje.“ U zemljama kao što su one nemačkog govornog područja, te dve stvari danas nije nimalo teško razlikovati. Država donosi svoje zakone koje manje ili više strogo sprovodi. U zahtevе religije država se uglavnom ne meša, a od duhovnih zahteva drži se sasvim po strani.

Dobrovoljno poštovanje duhovnih zakona, koji važe u svim oblastima, ne bi bilo samo pametno, nego takođe – ako želimo da izbegnemo strah – i dalekovido, jer na kraju će nam u svakom slučaju biti ispostavljen tačan račun. Verovali mi u to ili ne, to je u najmanju ruku nešto u čemu se ipak slažu sve religije. Od merenja srca kod starih Egipćana – s perom boginje pravde i poretka Maat na drugom tasu vage – preko načela „oko za oko, zub za zub“ *Starog zaveta*, pa do strašnog suda *Novog zaveta*, upotrebljene slike se razlikuju, ali rezultat svuda ostaje isti: biće ispostavljen tačan račun.

Tokom svog tridesetogodišnjeg psihoterapeutskog rada lično sam se uverio: sudbinu nikad nije moguće prevariti. Ni u profanoj ni u crkvenoj istoriji ne postoji ni jedan jedini dokaz da je, dugoročno gledano, bio uspešan pokušaj da se sudbina makar i zaobiđe.

Svi mitovi i bajke različitih naroda iznose samo jednu istinu: kad se konačni račun svede, svako će dobiti svoje, a

prevara i trikovi se dugoročno gledano nikad ne isplate. Sva-ki sistem teži potpunosti i kažnjava one koji se o to ogreše. Koliko često su, na primer, samo antički Grci pokušavali da izbegnu sudbinu koju im je objavilo proročište i koliko malo im je to koristilo?

Gledano iz tog ugla, pitanje je inteligencije hoće li čovek radije od samog početka poštovati zakone kojima je u sva-  
kom slučaju podložan i čije nepoštovanje uvek ima negativne posledice. A pre svega, hoće li ih poštovati ako zna da to uvažavanje zakona donosi još i uspeš-

*Svi zakoni su pokušaj da se u svetu i životu što više približi zamisli moralnog uređenja sveta.*

GETE

niji, pa stoga i prijatniji i lepši život. Život koji konačno omogućava čak i da se, uz pomoć spoznaje zemaljskih zakona, na kraju svog razvojnog puta sve više oslobađamo tih zakona, da bismo konačno ušli u iskustvo jedinstva.

Pre svega, naprosto je pametnije da se orijentišemo na zakon rezonance i da budemo budni za polarnost ako težimo uspehu u ovom svetu. Onaj ko želi da prevaziđe ovaj svet i iskusi jedinstvo, uzdići će se, međutim, iznad polarnosti i moraće da prevaziđe prostor i vreme – ta dva opsenara, kako ih nazivaju na Istoku, da bi postao jedno s celinom postojanja.

Dosadašnji pokušaj većine ljudskog roda da se ignorišu zakoni sudbine očigledno je bezizgledan i na svim nivoima donosi samo neuspehe. Sem toga, konačno je sazrelo i vreme da se to promeni. Zbog čega ne bismo odmah počeli sa spoznajom najvažnijih zakona, koji će nam omogućiti da u svakom pogledu i na svim nivoima vodimo uspešniji život, život koji je zabavniji i nosi više iskustava, uzbudljiviji je i ispunjeniji?